

Byl jsem

Reportáž o tom, jak jsem v české nemocnici v srdci Afriky vážil batolata, komolil jména pacientů, vyvolával nemocné s AIDS, chytil omdlévající a jednou málem sám omdlel, ale samozřejmě až po pracovní době.

zdravotní sestrou v Ugandě

Kam se mi vypařil Joseph Mandé? Držím jeho kartu a už potřetí vystrkuju hlavu na chodbu a ptám se pacientů. Pan Mandé je HIV pozitivní.

Jako všichni v mé čekárně. Třeba dvacetiletá slečna, která říká, že otěhotněla náhodou, a chtěla by potrat. „Jak můžete být těhotná náhodou?“ zvedá obočí doktorka Catherine.

HIV pozitivní je i šestiletá holčička Birabwa Namajandža. Smějeme se na sebe, kdykoliv kouknou do čekárny. Dal jsem jí propisku a pár papírů, aby si mohla kreslit. Přišla s babičkou. Rodiče jsou mrtví. AIDS.

AIDS má také Fasida Negessa. Vypadá na osmdesát, takže jí bude tak šedesát. Takový věchýtek. Přijela sem z vesnice od Viktoriina jezera, protože už to bolestí nemohla vydržet. Rozjely se jí pásové opary. Celé tělo a pravá ruka. Šaman to léčil bylinkami. Bude tady muset zůstat. Vůbec netušila, že je nakažená, přestože manžel už je mrtvý. Taky AIDS.

Tak to jsou někteří z mých pacientů. Takový obyčejný den. Jsem „zdravotní sestrou“ v české nemocnici v Ugandě a dneska mám službu na oddělení s HIV. Volám pacienty jednoho po druhém. Cítím se divně, protože říkám jejich jména tónem, jako by šlo jen o kontroly po angíně.

Další sestra, která je s námi v ordinaci, mezitím zhavil mobil. Je třeba zavolat do vesnice u jezera, kde bydlí ta stařenka s AIDS a pásovým oparem. Někdo z příbuzných nebo sousedů musí přijít, aby se o ni staral. V Africe funguje systém 1+1. Každý pacient musí mít někoho, kdo se o něj bude starat, bude mu vařit a prát. Vidím ty ženy každý den. Bydlí v přístřešku vedle mého bungalovu. Na ohništi něco kuchtí nebo rozprostírají prádlo na trávník. Ráno se vždycky zdravíme.

Takový obyčejný den. Na židli teď sedí úplně obyčejná paní. Doktorka kouká do výsledků z laboratoře, pak na ni a znovu do výsledků. Potom napíše do karty: stupeň 3. To znamená, že buď už má AIDS, nebo je nemoc hned za rohem.

„Vy jste sem nechodila. Proč?“ ptá se lékařka. Žena neříká nic. Když odejde, doktorka Catherine mi vysvětluje, co se stalo. Retrovirální léky mohou virus HIV udržet pod kontrolou a nakažený může žít roky a cítí se dobře. Jenže někdo si pak řekne, že to s ním není tak špatné, a vysadí. A už se veze.

Sestra s telefonem se mezitím dovola-la do vesnice u jezera a obstarala pro babičku s oparem pomoc. Je to pro ni vědní věc. Stejně nahání pacienty, kteří dlouho nepřišli na kontrolu.

Ve tři čtvrti na dvě se stane zážrak. V čekárně sedí Joseph Mandé. Ptám se, kde celou dobu byl. „Tady,“ řekne. Otevírá pusu, abych ho sjele jako správná sestra, ale pak ji zase zavřu. Ničemu tím nepomůžu.

Ve dvě končíme. Takový obyčejný den. Žádné drama, jen pár desítek lidí s diagnózou HIV a AIDS a životem na hraně.

Jdeme na oběd.

Jak jsme se občas (ne)smáli

Tahle nemocnice je jiná, než jsem čekal. Myslel jsem, že tady bude znít čeština, ale kromě ředitelů jsou všechno Ugandané. Lékaři v kravatách, sestry v nažehlených uniformách. Hlavní sestra Rhonah má na hlavě bílý čepeček a mnohaletou praxi z Ameriky.

Přesto je to česká nemocnice. Založila ji před šesti lety Arcidiecézní charita Praha a žije převážně z příspěvků z Česka. Každý rok tady ošetří na 25 000 pacientů a je to nejlepší nemocnice široko daleko. Chirurgie, porodnice, dětské, ženské a mužské oddělení, laboratoř na úrovni. Celkem 75 lůžek. Je tady i zubárna. Tomu se divím. Afričané mají krásně silné a bílé zuby. Ale to je už jen zdání. „Od té doby, co jedl sladkosti a pije limonády,“ říká zubařka.

Nemocnice se otevírala s naivní představou, že léčení bude zdarma. Ugandské nemocnice chtějí nejdřív poplatek. „Ale brzy bylo jasné, že by sem přišla celá východní Afrika,“ říká ředitel Lukáš Laube. A tak je u vchodu pokladna.

Když nemocnice začínala, byli tady čeští lékaři. Pak se ukázalo, že místní

Malárie, anémie a samozřejmě AIDS

Záběry z české nemocnice v Ugandě.

Na snímku vlevo je maminka s dítětem v dětské poradně.

Na fotografii nahoře je slovenská zdravotní sestra Laura a primář dr. Mustapha.

Vpravo je záběr z dětského oddělení. Matka není jen na návštěvě, podle systému 1+1 se musí starat o své dítě.

FAKTA

Dětská postýlka: 300 korun týdně

■ Česká nemocnice sv. Karla Lwanga vznikla na jihu Ugandy v roce 2007, spravuje ji Arcidiecézní charita Praha.

■ Je považována za jednu z nejlepších nemocnic ve východní Africe. Její provoz je možný díky příspěvkům českých dárců.

■ Nyní nemocnice zavádí program Sponzorství nemocničního lůžka. Například týdenní provoz postýlky na dětském oddělení činí 300 korun, na porodnickém 500 korun a na chirurgii 1100 korun. Více informací: www.nemocniceuganda.cz

ně na schůzi. Na tabuli je napsáno, že to je přípravný výbor pro získání financí na zasnubení jednoho z lékařů. Myslí, že je to legrace. Ale není. Dostanu seznam, co musí doktor koupit rodičům vyvolené. Třeba dvě krávy, čtyři kozy a čtyři kohouty, dva pytle rýže. Seznam má dvě stránky. Počítám to: na naše sto tisíc. Teď začínám mít skelné oči já.

Sorry, baby, že to bolí

Doktor Geoffrey Kasaizaki má při vizitě na dětském kolem krku stetoskop a po ruce laskavá slova. Od stropu visí sbalené moskytiéry, ze stěn na všechno koukají namalovaná žirafa, slon, papoušek s červeným zobákem a holčička s blondými vlasy.

Na postýlkách leží děti, jimž nemoc kouká ze žlutých očí. Horečky a odevzanost. Ale je to běžný provoz. Malárie, průjmý, srpkovitá anémie. Léčení jde rychle.

Sedmiletý Wassá se směje. Přijel před týdnem s malárií a anémií. Dneska jde domů. Lékař mu jemně stáhne spodní víčko. Běльмо je pěkné. „Kdyby zůstal doma, byl by v ohrožení,“ říká mi tiše.

Tříletá Hadidža je tu už podruhé za dva měsíce. Anémie, která je v Africe dědičná. Lékař ji chvíli poslouchá, pak chytne dvěma prsty kožní řasu na břiše. Jako by stiskl papír. Nelíbí se mu to.

Takhle jdeme postýlku po postýlce. On se stetoskopem, já nosím karty. Jeden dítě má kanylu v žíle na hlavě. Ty na rukách a nožičkách praskaly. U dětí jsou maminky, je tady nával, protože začalo období dešťů a malárie má hody.

A jiné ráno. Zase děti, ale víc radosti. Sloužím v kojenecké poradně a vážím dětičky. Dám je do takových kšand a zapíšu váhu. Je to nebezpečná práce. Jeden chlapeček najednou vypustí vodotrysk. Mám co dělat, abych uskočil. Maminky se baví, ale hned je to přejde. Začíná se očkovat. Dětská obrna, spalničky, záškrt, černý kašel. Vyvolávám jednu po druhé.

Sestra vypadá přísně jako kaprál Him-

melstoss, ale když děťátku vpíchne injekci, zazpívá něžně: „Sorry, baby.“ Maminky drží děti na klíně a odvracejí hlavy, aby neviděly ten masakr. Děti brečí se zpožděním.

Odpoledne jdu se sestrou Laurou na kontrolu a pak na operaci. Sestra si vybrala mužské oddělení a kontroluje vybavení. Kyslíkovou masku, efedrin a adrenalin v pohotovostním boxu, zda jsou všude připraveny gumové rukavice, glukóza, voda na pročištění kanyl a ředění antibiotik. U všeho ji zajímá datum trvanlivosti. Je tvrdá jako křemen. Na stojanu pro kapačky visí krevní konzerva. A ta musí mít jiný stojan. Tak nedá plný počet bodů. Jen osm.

U operace je úplně jiná. Operuje doktor Geoffrey, a než začne, protahuje se jako gymnasta. Šestnáctiletá dívka jde se slepým střevem a měla velký strach. Laura ji celou dobu konejšivě hladí po hlavě, i když to dívka nemůže cítit.

Ordinujeme pod mangovníkem

Dneska ordinujeme pod mangovníkem ve vsi Adžidži, kde i holičství vypadá jako kadibudka. Máme celodenní výjezd. Každý týden je jeden.

Doktor Daniel Latim vyšetřuje lidi. Jeden muž má cystu na krku, další pořádnou kýlu. Muš s cystou říká, že nemá peníze. Dostane radu, ať si počká, až nemocnice bude operovat týden zdarma. Dělá se to každý rok, aby mohli přijít i ti nejchudší.

Narazíme na pár případů vysokého tlaku a cukrovky. A pět nových případů HIV. Sestra píchá vesničany do prstu a kápně krev na tester. Začíná několika-minutový thriller. Sleduju, jak se tester zbarví. Když červená přečte dvě příčné čárky, je to špatné. Zkouším ji zastavit očima. Někdy to nejde.

Annet neprošla. Je jí 20 let. Sestra Rhonah, která je i tady v prachu vesnice

sněhobílá a nažehlená, si ji bere stranou. Říká jí, co a jak. Jak má žít, že teď dostane prášky pro příštích pár dnů a pozvánku do nemocnice. Sestra má uklidňující laskavý úsměv, jako by o nic nešlo. Na tváři Annet je vidět, jak je ohromená.

Napadá mě, že to jen my máme pocit, že Afričané berou nemoci jinak než my. Jako součást života, že je to tak nebolí, protože jsou „přírodnější“, že smrt berou lehčeji a podobně. Ale jsou stejní jako my. Bolí je to stejně jako nás, mají strach a smrt je neštěstí stejně jako u nás. Jen je to blíž.

I my jdeme uprostřed všech těch testů na HIV a malárii jíst. K obědu si koupíme rolex. Indická placka čepatí stočená jako amoleta a v ní smažené vejce. To mám rád.

Už bude půl třetí a máme za sebou přes osmdesát pacientů. Vtom přichází Titi Birungi.

Nádherná holčička. Pět let. Vede ji teta. Maminka už nežije. Bodnutí, kapicka krve, tester. Snad osm párů očí sleduje červenou, jak zlověstně stoupá. Ale nedoleze. Titi je v pořádku. Úsměvy a úleva.

Před odjezdem sestra Rhonah ještě musí zmáknout muže, který se dožaduje, aby byl HIV pozitivní. Udělali jsme mu dneska dokonce dva testy a nic. Ale on ví své: „Ta sestra, která je dělala, je mladá a nezkušená. Rodiče mi zemřeli na AIDS, celá ves ví, že jsem určitě pozitivní, a mám občas průjem a horečky.“

Radši mizíme. Jediné, co v nemocnici neumíme, je léčit zdravé.

Milan Vodička
publicista